

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija

K O
G

RINKODAROS IR
KOMUNIKACIJOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

socialinių
inovacijų
institutas

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiklos programa

N **norstat**

LIETUVOS ŽINOMUMO IR REPUTACIJOS TIKSLINĖSE UŽSIENIO ŠALYSE IR ŠALIES GYVENTOJŲ LIETUVOS VERTINIMO TYRIMAS

**Fokusuotų grupinių diskusijų / darbo
grupių su Lietuvos ekspertais ataskaita**

Vilnius, 2019

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija

RINKODAROS IR
KOMUNIKACIJOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

socialinių
inovacijų
institutas

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiklos programa

Perkančioji organizacija: Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija

Tyrimo atlikėjai: UAB „KOG institutas“ (KOG), VšĮ „Socialinių inovacijų institutas“ (SII), UAB „Norstat LT“

Dedikuota ekspertų grupė: Ingrida Gečienė-Janulionė (SII), dr. Laima Nevinskaitė (SII), Rūta Matulaitienė (KOG), Agnė Ambrazevičienė (KOG), Sandra Kanopkaitė (SII), dr. Eleonora Šeimienė (KOG)

Tyrimo koordinatorė: Rūta Matulaitienė (KOG)

Kontaktai: UAB „KOG institutas“, Šaltinių g. 12, Vilnius. info@koginstitutas.lt

Lietuvos Respublikos Vykardos kanceliarija

socialinių
inovacijų
institutas

Turinys

1. EKSPERTŲ DARBO GRUPIŲ APRAŠYMAS	4
2. LIETUVOS GYVENTOJŲ VERTYBĖS	5
2.1. LIETUVOS, KAIP ŠALIES, VERTYBĖS	6
2.2. LIETUVOS GYVENTOJŲ SAVYBĖS	10
3. LIETUVOS POZICIONAVIMO KRYPTYS	12
3.1. LIETUVA – NOVATORIŠKA IR PAŽANGI AUKŠTŲJŲ TECHNOLOGIJŲ ŠALIS	13
3.2. LIETUVA – MYLINTI IR GLOBOJANTI GAMTĄ	15
3.3. LIETUVA – EUROPOS SVEIKATINGUMO CENTRAS	18
3.4. LIETUVOJE AUKŠTA GYVENIMO KOKYBĖ, DARBO IR LAISVALAIKIO PUSIAUSVYRA	20
3.5. LIETUVA – ISTORIŠKAI IR KULTŪRIŠKAI GILI ŠALIS, KULTŪROS TALENTŲ ERDVĖ	22
3.6. PAGRINDINIŲ IŠRYŠKĖJUSIŲ POZICIONAVIMO KRYPTIŲ VERTINIMAS	23
3.7. IDĖJOS ĮVAIZDŽIO POZICIONAVIMO KOMUNIKACIJAI	25
4. EKSPERTŲ DARBO GRUPIŲ ETAPO IŠVADOS	27
5. PRIEDAI	28

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija

RINKODAROS IR
KOMUNIKACIJOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

socialinių
inovacijų
institutas

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiklos programa

1. Ekspertų darbo grupių aprašymas

Ekspertų diskusijų / darbo grupių metu sugeneruotų sprendimų ataskaitos (toliau – ataskaita) tikslas – apibendrinti ekspertų diskusijų rezultatus. Ataskaitoje pateikiamos aptartos ir labiausiai išryškėjusios šalies vertybės, Lietuvos visuomenės savybės ir galimos Lietuvos pozicionavimo kryptys.

Ekspertų diskusijos / darbo grupės yra „Lietuvos žinomumo ir reputacijos tikslinėse užsienio šalyse ir šalies gyventojų Lietuvos vertinimo tyrimo“ kokybinio tyrimo etapo dalis (kitas kokybinio etapo dalis sudaro pagilinti interviu su užsienyje gyvenančiais lietuviais ir Lietuvoje gyvenančiais užsieniečiais bei fokusuotos grupinės diskusijos su Lietuvos gyventojais).

Darbo grupių su Lietuvos ekspertais iškeltas **tikslas** – aptarti kitų tyrimo dalių metu surinktą informaciją, išdiskutuoti galimą Lietuvos pozicionimą, siūlomus sprendimus, strategijas ir pan.

Kaip numatyta „Lietuvos žinomumo ir reputacijos tikslinėse užsienio šalyse ir šalies gyventojų Lietuvos vertinimo tyrimo“ (toliau – Projekto) pirkimo sąlygose, Ekspertų diskusijų dalyviai atstovavo šioms tikslinėms grupėms: (1) verslo atstovai (vadovaujantys asmenys); (2) reklamos ir viešųjų ryšių specialistai (pripažinti srities ekspertai); (3) susijusių sričių ekspertai (asociacijų, turizmo, įvaždžio specialistai, susijusių nevyriausybinių organizacijų atstovai ir pan.). Tikslinių grupių atranka buvo suderinta su Perkančiąja organizacija. Kiekvienoje darbo grupėje buvo siekiama išlaikyti atstovaujamų sektorių įvairovę.

Ekspertų diskusijų metodas: diskusija / darbo grupė, pagal Tiekėjo parengtą ir su Perkančiąja organizacija suderintą diskusijų scenarijų. Buvo įvykdytos 4 darbo grupės:

- 2019 m. rugsėjo 24, 26 ir spalio 1 d. – 3 darbo grupės, kaip numatyta Projekto pirkimo sąlygose (ne mažiau nei 15 dalyvių, trukmė – 6 val.);
- 2019 m. spalio 4 d. – papildomai Tiekėjo iniciatyva įgyvendinta apibendrinamoji trumpesnė (2,5 val.) darbo grupė su aukščiausio lygio profesionalais, atstovaujančiais kultūros, investicijų, komunikacijos, turizmo, žiniasklaidos ir užsienio politikos sritis (toliau bus vadinama **sektorių atstovų darbo grupė**).

Tiekėjo kartu su Perkančiąja organizacija darbo grupėms buvo suformuluoti šie tikslai:

- Išdiskutuoti Lietuvos gyventojų **vertybes** ir **savybes**;
- Išdiskutuoti galimas **Lietuvos pozicionavimo kryptis užsienio** tikslinėms rinkoms.

Ataskaitoje naudojamos sąvokos:

Šalies vertybės – pagrindiniai įsitikinimai, idealai ir principai, atsispindintys šalies (žmonių) elgsenoje ir komunikacijoje.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija

RINKODAROS IR
KOMUNIKACIJOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

socialinių
inovacijų
institutas

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiklos programa

Lietuvos visuomenės savybės – išskirtinės ypatybės, apibūdinančios Lietuvos žmonių charakterį, būdą, gebėjimus.

Šalies pozicionavimo kryptys – šalies įvaizdžio komunikacijos gairės, numatančios, kurios šalies savybės ar vertybės turi būti akcentuojamos, siekiant didinti šalies žinomumą ir suteikti jai išskirtinumo lyginant su kitomis šalimis.

Ataskaitos struktūra. Ataskaitą sudaro įvadas ir du skyriai:

- Lietuvos, kaip šalies, vertybės, jos visuomenės savybės;
- Galimas Lietuvos pozicionavimas.

Pastabos. Ši ataskaita pristato „Lietuvos žinomumo ir reputacijos tikslinėse užsienio šalyse ir šalies gyventojų Lietuvos vertinimo tyrimo“ kokybinio tyrimo etapo – ekspertų diskusijų rezultatus. Galutinės išvados apie Lietuvos, kaip šalies, vertybes, Lietuvos gyventojų savybes bei rekomendacijos dėl Lietuvos pozicionavimo kryptių pateikiamos galutinėje tyrimo ataskaitoje, apibendrinus visus gautus rezultatus.

2. Lietuvos gyventojų vertybės

Ekspertų diskusijų metu šalies vertybių ir savybių išgryninimas buvo organizuotas šiais etapais:

- ekspertai savarankiškai apmąstė ir užsirašė Lietuvos visuomenės vertybes ar jos gyventojų savybes;
- aptarė savo idėjas mažesnėse grupėse;
- kiekviena grupė pristatė išdiskutuotas vertybes visiems diskusijos dalyviams, jas argumentuodami ir grupuodami pagal tarpusavio susietumą;
- kiekvienas ekspertas buvo paprašytas balsuoti už tris, jo manymu, svarbiausias vertybes ar savybes Lietuvos visuomenėje;
- vertybių atveju, išskirtos 12 pagrindinių vertybių buvo papildomai aptartos sektorių atstovų darbo grupės metu.

Toliau pateikiamos suranguotos pagal svarbą vertybės ir savybės, jų aprašymai remiantis ekspertų aptarimu bei esminiai pastebėjimai, išryškėję aptarimo metu.

2.1. Lietuvos, kaip šalies, vertybės

2.1.1. Pagrindinės Lietuvos, kaip šalies, vertybės

Pagrindinės Lietuvos vertybės išryškėjo po visų keturių ekspertų diskusijų grupių kaip stipriausio ekspertų palaikymo sulaukusios šalies vertybės. Aptariant vertybes buvo skiriamas dėmesys ir tam, kaip šios vertybės gali prisidėti pabrėžiant šalies išskirtinumą. Prie tokių vertybių buvo priskirtos iškovota savo jėgomis laisvė, darna su gamta, pagarba tradicijoms ir istorijai.

Pagrindinės ekspertų išdiskutuotos ir reitinguotos septynios Lietuvos vertybės, išdėstytos eilės tvarka nuo gavusios daugiausiai pritarimo iki mažiausiai pritarimo, yra šios:

- 1) **šeima**, kuri yra siejama su tradicija, priklausimu artimųjų (šeimai, giminei, draugams) ratui, saugumu ir pastovumu, atrama ir gyvenimo pagrindu. Šios vertybės akcentavimu Lietuvos visuomenė skiriasi nuo labiau vakarietišku šalių, kuriose šeimos funkcijas (paramą, pagalbą) perima kitos organizacijos ir kuriose šeimos ryšiai, ypač su vaikais, yra susilpnėję;
- 2) **laisvė**, kuri apima Lietuvos nepriklausomybę ir asmens laisves. Nepriklausomybės siekis, kova už laisvę yra siejama su istorija. Tai vertybė, kuria didžiuojamasi, nes nepriklausomybė iškovota savo jėgomis. Ekspertų nuomone, Lietuvos gyventojų pagarba laisvei Rytų šalių kontekste gali būti Lietuvos išskirtinumui. Kaip vertybė paminimos ir asmens laisvės: laivė keliauti, veikti, šnekėti, išreikšti save, spręsti, rinktis, mokytis, turėti savo nuomonę. Asmens laisvė siejama su užsispyrimu, tikslo siekimu, konkurencingumu, norėjimu viską daryti savaip. Visgi abejojama, ar asmens laisvė yra vertybė, kuria vadovaujama kasdieniniame gyvenime;
- 3) **darbas**, kuris siejamas su išlikimu ir prisitaikymu. Lietuviams darbas yra labiau kaip procesas, o ne rezultatas. Be to, su darbu tapatinamasi labiau nei su žmonėmis. Žmogus vertingas tiek, kiek jis dirba, išlaiko šeimą. Su darbo vertybe siejamos ir šios lietuvių savybės: darbštumas ir atsakingumas, darbo atlikimas iki galo;
- 4) **ryšys su gamta**, kuris siejamas su meile gamtai, panteistiniu mąstymu, tikėjimu gamta, darnios aplinkos siekimu, miškų saugojimu. Ši vertybė susieta su tokiomis savybėmis kaip jautrumas, meilė, pagarba gamtai. Tai, kad Lietuva šio ryšio su gamta neprarado, yra išskirtinis dalykas, kitose Vakarų šalyse to yra mažai likę. Tad, ekspertų nuomone, darnos su gamta vertybės akcentavimas gali padėti išskirti šalį iš kitų;
- 5) **pripažinimo siekis**, kuris siejamas su noru būti matomais, žinomais, įvertintais. Iš to kildinamas tarptautinės lyderystės siekis, Lietuvos žmonių ambicingumas, veržlumas bei jautrumas kritikai, kitų nuomonės svarba. Nors pripažinimo siekį galima susieti ir su mažos tautos kompleksu, tačiau toks kompleksas nėra laikomas šalies unikalumu, nes jis būdingas ir kitoms šalims (pvz., Japonijai, Suomijai);

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija

RINKODAROS IR
KOMUNIKACIJOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

socialinių
inovacijų
institutas

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiklos programa

- 6) **išsilavinimas**, kuris siejamas su saugumu, geresne ateitimi, daugiau galimybių ko nors pasiekti bei tokiomis savybėmis kaip žingeidumas, tobulėjimas, noras atrasti kažką naujo, plėsti galimybių ribas. Pastebima, kad išsilavinimo akcentavimas yra svarbesnis vyresnei kartai, kuri skatina jaunimo išsilavinimo siekimą;
- 7) **pagarba tradicijoms ir istorijai**. Ši vertybė siejama su siekiu išlaikyti tautos identitetą, konservatyvumu, pasipriešinimu tradicinio šeimos modelio kaitai ir pan. Pagarba tradicijoms ir stipri sąsaja su šalies istorija vertinamos kaip aspektai, galintys padėti išryškinti šalies išskirtinumą.

Platesnis šių pagrindinių Lietuvos, kaip šalies, vertybių argumentavimas, remiantis ekspertų pateiktais teiginiais, pateikiamas 1 priede 1 lentelėje. Pateikiant ekspertų teiginius siekiama atskleisti tiek pozityvius, tiek ir paminėtus negatyvius su išskirta vertybe susijusius aspektus. Siekiant išlaikyti ekspertų teiginių autentiškumą ir sodrumą, argumentavimas pateikiamas koreguotas minimaliai.

2.1.2. Kitos išskirtos Lietuvos, kaip šalies, vertybės

Kitos, mažiau ekspertų palaikymo gavusios, išdiskutuotos ir reitinguotos Lietuvos, kaip šalies, vertybės, taip pat išdėstytos nuo daugiausiai gavusių pritarimo iki mažiausiai gavusių:

- 1) **tautinė savimonė ir identitetas, tautiškumas**. Siejama su unikalumu, istorine atmintimi ir archajiškumu (seniausia kalba, istorinė valstybė, istorijos didybė). Paminima ir kultūrinė įvairovė, siejama su daugiatautės istorinės valstybės palikimu;
- 2) **dinamiškumas, veržlumas, greitis**. Siejama su greita reakcija į situacijos pokyčius, siekiu pasiimti visa, kas užsienyje geriausia – nuo mokslo iki technologijų. Nuolat ieškoma naujų galimybių, nenorima atsilikti, stovėti vietoje. Norima įrodyti, kad galim padaryti;
- 3) **saugumas, stabilumas**, siejamas su darbu, šeima, išsilavinimu. Kildinama iš savisaugos, išgyvenimo poreikio, tačiau labiau būdinga vyresnei kartai;
- 4) **verslumas**, kuris siejamas su savarankiškumu, nelaukimu, kol kas padarys, noru pasinaudoti galimybe nepaisant moralės normų ar draudimų (oportunizmu);
- 5) **tikslo siekimas**, siejamas su atkaklumu, užsispyrimu, pastovumu (krypties išlaikymu), ambicingumu;
- 6) **svetingumas**, siejamas su geros reputacijos siekiu, noru parodyti ką turime geriausia, nerimu, kad nepagalvotų blogai;
- 7) **prisitaikymas**, siejamas su išlikimu, išgyvenimu, lankstumu. Lietuviai greitai susivokia aplinkoje ir prisitaiko, niekur neprapuola nei keičiantis politiniams režimams, nei kitose šalyse;
- 8) **patriotizmas**, siejamas su solidarumu, pilietiškumu, susitelkimu kritinėse situacijose, vienybės raiška, laisve ir sveiku nacionalizmu. Pagrindinis pavyzdys – Sąjūdis.

Lietuvos Respublikos Vykardos kanceliarija

socialinių
inovacijų
institutas

Likusios ekspertų išskirtos vertybės buvo tik aptartos, joms balų nebuvo skirta:

- 9) **ekologiškumas, natūralumas**, siejamas su reikalavimu natūralumui nuo maisto, drabužių iki ekologiškos gyvenenos ir pasaulėžiūros. Tačiau pastebimas ir tam tikras šios vertybės deklaratyvumas, nes ekologinio mąstymo dar trūksta;
- 10) **namai**, siejama su noru turėti savo namus, o ne nuomoti. Su namais siejama tokia savybė kaip sėslumas;
- 11) **tobulėjimas, inovacijos**. Pastebima, kad labiau būdinga jaunesniems, vyresni labiau skatina nei siekia. Nepaisant to, kad ši vertybė skirtingai vertinama visuomenės, atkreipiamas dėmesys, kad Lietuva per pastaruosius dešimtmečius stipriai auga, viskas eina geryn;
- 12) **teisingumas, sąžiningumas, dora**. Siejama su tiesa, tvarka ir lygybe, vienodų sąlygų turėjimu. Kildinama iš religijos (katalikybės). Visgi pastebima, kad teisingumas gali būti įvairus, tam tikrus dalykus galima apeiti;
- 13) **nepalaužiamumas, atsparumas, kantrybė**. Siejama su išlikimu, atkaklumu, ryžtu, ypač tautai kritiniais momentais, kai individualios vertybės nueina į antrą planą;
- 14) **bendruomeniškumas, bendrystė**. Apima savęs suvokimą per priklausymą kažkam – šaliai, šeimai, giminei, ratui. Tai sąlygoja ir tam tikrą uždaramą. Pastebima, kad bendruomeniškumo, bendrystės vertybė dar per mažai išvystyta;
- 15) **individualumas**, priešinga vertybė visuomeniškumui, bendruomeniškumui. Siejama su uždaramu ir sunkumais organizuoti kolektyvines veiklas (pvz., kūrybines dirbtuves), uždaramu (charakterio ir sodybų tvoromis). Nepaisant individualumo visgi gebama susiburti kovojant prieš ką nors. Pastebima, kad individualumas skatinamas jaunoje kartoje.

Platesnis išvardintų Lietuvos, kaip šalies, vertybių argumentavimas, remiantis ekspertų pateiktais teiginiais, pateikiamas 1 priede 2 lentelėje.

2.1.3. Pastebėjimai, susiję su vertybių išskyrimu

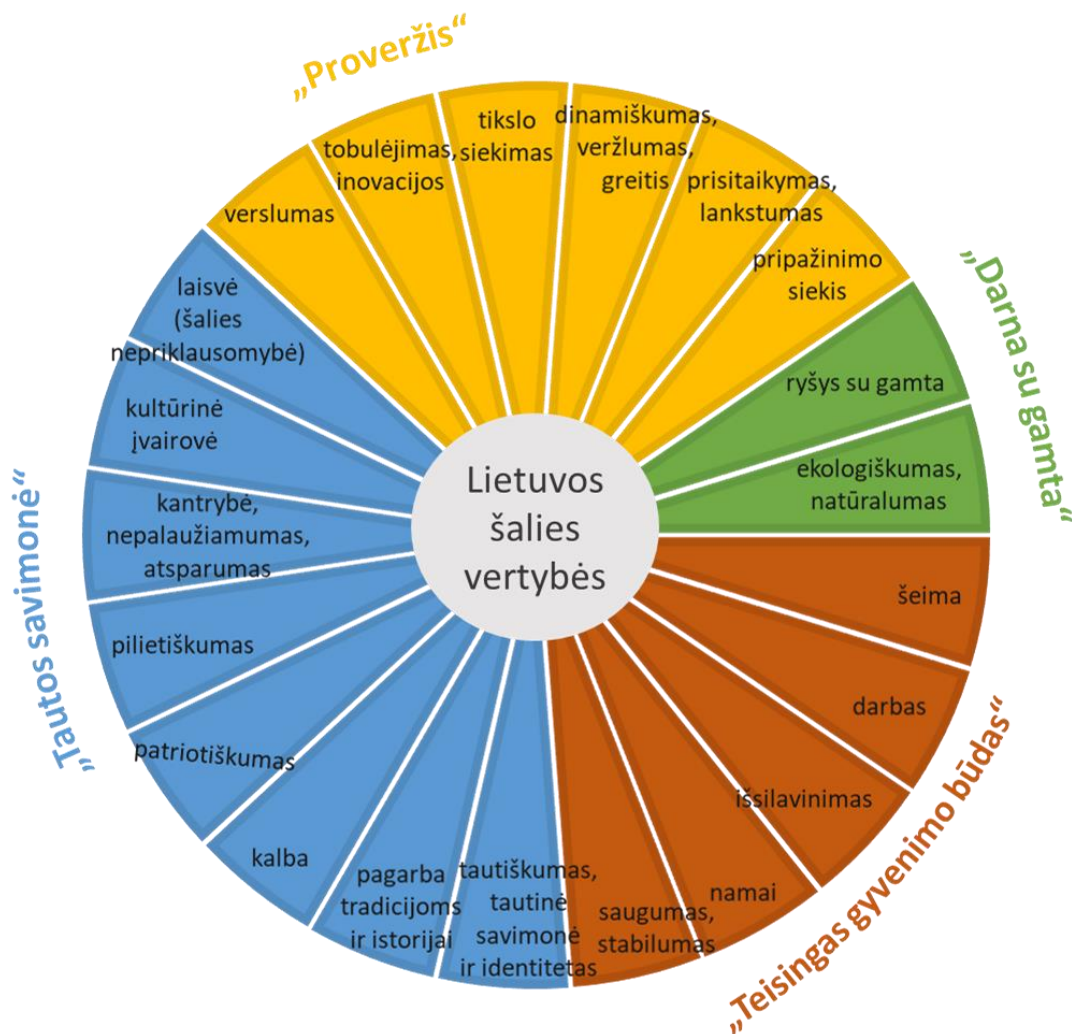
Išskiriant Lietuvos kaip visuomenės vertybes pasitaiko priešingybių: saugumas, stabilumas *versus* dinamiškumas, veržlumas arba bendruomeniškumas, bendrystė *versus* individualumas. Tai gali būti susiję skirtingų gyventojų grupių skirtingomis vertybėmis.

Dažniausiai aptarti skirtumai tarp kartų ir regionų. Greitis, veržlumas, tobulėjimas, inovacijos, individualumas (būk kitoks nei visi) labiau priskiriama jaunesnėms kartoms ir didesnių miestų gyventojams, o saugumas, stabilumas, kuklumas, prisitaikymas, išsilavinimo svarba ir pastovus darbas – vyresnėms kartoms, regionų gyventojams. Tačiau kartu buvo pastebėta, kad vyresnės kartos skatina jaunimo veržlumą, tobulėjimą ir individualumą (išsiskyrimą iš kitų), tai leidžia daryti prielaidą, kad iš dalies šios vertybės yra svarbios ir vyresnėms kartoms.

Ekspertų diskusijų metu buvo pastebėta, kad kai kurios vertybės yra labiau deklaruojamos, nei jų laikomasi. Todėl buvo abejojama ar asmens laisvė, teisingumas, sąžiningumas ir dora, ekologiškumas yra tikrai tos vertybės, kuriomis vadovaujamosi kasdieniniame gyvenime. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad vertybės pagal apibrėžimą yra įsitikinimai, idealai ir principai, dalinis vadovavimasis minėtomis vertybėmis nesumenkina jų svarbos ir siekiamybės.

Taip pat diskusijų metu išryškėjo, kad vertybės sudaro tam tikras grupes. Jos pateikiamos 1 paveiksle.

1 pav. Lietuvos vertybių grupės

2.2. Lietuvos gyventojų savybės

Darbo grupių metu išdiskutuotos ir reitinguotos Lietuvos gyventojų savybės, išdėstytos nuo stipriausios iki silpniausios:

- 1) **darbštūs**, siejama su darbo vertybe, patikimumu, gebėjimu su mažesniais resursais padaryti daugiau nei kiti;
- 2) **ūkiški, pragmatiški**, siejama su racionalumu, taupumu, sumanumu, gebėjimu patiems viską pasidaryti. Kartu tai savybė, dėl kurios sunkiau patikėti neapčiuopiama idėja;
- 3) **žingeidūs, smalsūs, imlūs**. Siejama su greitu mokymusi, verslumu, gebėjimu greitai perprasti naujas technologijas ir jas pritaikyti. Labiau būdinga jaunimui;
- 4) **verslūs, apsukrūs**. Ši savybė apima greitą susivokimą, gebėjimą išnaudoti visas galimybes, rasti nišas ir būdus kaip panaudoti situaciją savo naudai;
- 5) **ambicingi, ryžtingi, kovingi**. Ši savybė siejama su užsispyrimu, tikslo siekimu bei noru viršyti lūkesčius;
- 6) **svetingi**, ši savybė siejama su atsidavimu, lojalumu, šiltumu bei gebėjimu duoti daugiau nei tikimasi;
- 7) **kuklūs, santūrūs, uždari**. Ši savybė lemia nemokėjimą pasigirti, reklamuotis, įsitraukti į bendruomeniškus dalykus, pripažinimo laukimą iš kitų. Tačiau pamažu einama atvirumo, globalumo linkme;
- 8) **kantrūs, konservatyvūs, inertiški**. Apima atsargumą, nepasitikėjimą naujovėmis ir kitais žmonėmis;
- 9) **jautrūs, emocingi**. Ši savybė labiau siejama ne su socialiniu jautrumu, o su asmeniniu emocionalumu, impulsyvumu, reagavimu į grožį ir į blogus dalykus, egzistenciniu jautrumu;
- 10) **mylintys gamtą**. Ši savybė siejama su giliu ryšiu su gamta, miškų saugojimu, laisvalaikio praleidimu gamtoje (grybavimu, uogavimu, žvejyba ir pan.), potraukiu daržininkystei net miesto sąlygomis;
- 11) **užsispyrę**, ši savybė siejama su nepalaužiamumu, nepasidavimu, siekiu įrodyti savo tiesą, taip pat su tikslo siekimu, nesiblaškimu;
- 12) **savikritiški**, ši savybė siejama su kritiškumu tiek sau, tiek ir kitiems, lyginimu su kitais, neigiamų dalykų paieška, vedančia į negalėjamą džiaugtis gyvenimu. Iš kitos pusės, tai siejama su akstinu išspręsti problemas;
- 13) **pavydūs**, ši savybė siejama su lyginimu su kitais, piktdžiuga, jei kam nesiseka;
- 14) **stačiokiški**, siejama su diplomatijos stoka.

Platesnis šių darbo grupių metu išskirtų Lietuvos gyventojų savybių argumentavimas, remiantis ekspertų pateiktais teiginiais, pateikiamas 1 priede 3 lentelėje.

Kaip ir vertybių atveju, ekspertų diskusijų metu buvo pastebėta, kad kai kurios savybės labiau būdingos jaunimui ir didžiųjų miestų gyventojams – žingeidūs, smalsūs, imlūs, ambicingi, ryžtingi, kovingi, o kai kurios labiau būdingos vyresniajai kartai – kuklūs, santūrūs, uždari, kantrūs, konservatyvūs, inertiški.

Kai kurios savybės gali būti siejamos ir su išskirtomis vertybių grupėmis, nors galima pastebėti, kad tos pačios savybės kartais gali būti siejamos su keliomis vertybių grupėmis. Jos pateikiamos 2 paveiksle. Vis dėlto tenka atkreipti dėmesį, kad dalis ekspertų aptartų savybių (svetingi, kuklūs, santūrūs, uždari, jautrūs, emocingi, savikritiški, pavydūs, stačiokiški) sunkiai gali būti priskirtos prie išgrynintų vertybių grupių ir lieka nesusietos su vertybėmis. Tad reikėtų vertybių ir savybių sąsajų tolimesnio išvystymo šalies pozicionavimo kontekste.

2 pav. Lietuvos gyventojų savybės pagal vertybių grupes

3. Lietuvos pozicionavimo kryptys

Darbo grupių metu pozicionavimo kryptių generavimas buvo vykdomas keliais etapais. Dalyvių buvo prašoma:

- savarankiškai pagalvoti ir užrašyti galimas Lietuvos pozicionavimo kryptis;
- aptarti savo idėjas mažesnėse grupelėse;
- pristatyti galimas pozicionavimo kryptis visiems darbo grupės dalyviams;
- „Pasaulio kavinių“ principu¹ pateikti argumentų, kurie, dalyvių manymu, paremia konkrečias pozicionavimo kryptis. Kiekvienos darbo grupės metu šiai daliai buvo pateikiamos viena – dvi galimos pozicionavimo kryptys, išryškėjusios ankstesnių Projekto etapų metu (giluminių interviu su lietuviais, gyvenančiais užsienyje ir užsieniečiais, gyvenančiais Lietuvoje ir (arba) fokusuotų grupinių diskusijų su Lietuvos gyventojais metu), ir viena – dvi iš tos pačios dienos darbo grupės dalyvių sugeneruotų kryptių, parinktos bendru dalyvių sutarimu.

Toliau lentelėje pateikiamos pozicionavimo kryptys, kurios dažniausiai atsikartojo tarp atskirų dalyvių ir sulaukė daugiausiai bendro palaikymo.

1 lentelė. Darbo grupių metu išryškėjusios pozicionavimo kryptys

Pozicionavimo kryptis	Trumpas krypties turinio aprašas
1. Lietuva – novatoriška ir pažangi aukštųjų technologijų šalis	Akcentuojamas Lietuvos proveržis finansų technologijų sektoriuje, kibernetinio saugumo lyderystė Europoje, pasiekimai mokslinių lazerių ir gyvybės mokslų srityse, gyventojų verslumas ir imlumas technologijoms.
2. Lietuva – mylinti ir globojanti gamtą	Akcentuojamas stiprus Lietuvos gyventojų ryšys su gamta, noras joje būti ir gyventi, švari ir lengvai prieinama ekologinė aplinka (oras, vanduo, miškai), natūralus, kokybiškas maistas.
3. Lietuva – Europos sveikatingumo centras	Akcentuojama plati sveikatinimosi paslaugų pasiūla ir aukštųjų kokybė, medicinos srities pažanga, gyvybės mokslų pasiekimai bei aplinkos, paslaugų ir produktų natūralumas, ekologiškumas.

¹ Pasaulio kavinės (angl. World Café) – metodas, kai diskusijos dalyviai per nustatytą laiką mažesnėse moderuojamose grupėse išsako savo nuomonę ar idėjas pateikta tema, siūlo problemos sprendimo būdus. „Kavinių“ lankytojai eina iš vienos kavinės į kitą ir aptaria vis kitą temą (pagal <https://epale.ec.europa.eu/en/node/25383>).

4. Lietuvoje aukšta gyvenimo kokybė, darbo ir laisvalaikio pusiausvyrą	Akcentuojama kompaktiška infrastruktūra, lengvai pasiekiamos žaliosios erdvės, šalies saugumas (gamtinis ir socialinis saugumas, žemas nusikalstamumo lygis), mažas gyventojų tankis, kainos ir kokybės santykis daugelyje sričių.
5. Lietuva – istoriškai ir kultūriškai gili šalis, kultūros talentų erdvė	Akcentuojama istorijos svarba šiuolaikinės tautos gyvenime, daugiasluoksnė istorija ir kultūrinis paveldas, kultūros sektoriaus ir kūrybinių industrijų potencialas.

Tolesniuose poskyriuose kiekviena kryptis pristatoma detaliau, pateikiant darbo grupių dalyvių iškeltus argumentus ir paminėtus galimus trūkumus.

3.1. Lietuva – novatoriška ir pažangi aukštųjų technologijų šalis

Krypties potencialo vertinimas. Ši pozicionavimo kryptis matoma kaip stipri, turinti pakankamai erdvės ją pasukti įvairiais kampais ir pritaikyti atskiriems sektoriams. Ji sukuria patrauklų, siektiną šalies ateities paveikslą ir atitinka bendrą pasaulio valstybių vystymosi kryptį. Ši sritis jau dabar turi pakankamai faktų ir argumentų, pagrindžiančių pasiekimus šioje srityje.

Galimi iššūkiai. Pozicionuojant šalį per aukštąsias technologijas bendrai, ši kryptis gali būti pernelyg plati. Pastebėta, kad iš esmės visų pasaulio šalių pažanga vyksta technologijų ir skaitmenizacijos plėtros kryptimi. Todėl siūloma pasirinkti kelias konkrečias aukštųjų technologijų sritis, kurios būtų plėtojamos. Diskusijų metu išryškėjo finansų technologijų, kibernetinio saugumo, mokslinių lazerių ir gyvybės mokslų sritys. Taip būtų išlaikyta takoskyra tarp pasirinkto Lietuvos pozicionavimo aukštųjų technologijų srityje ir šiuo metu e-visuomenės ir e-valdžios („e-Estonia“) šalimi save pozicionuojančios Estijos. Vis dėlto pastebėta, kad bendras Baltijos šalių pozicionavimas aukštųjų technologijų sektoriuje gali būti patrauklus ir galintis atnešti pridėtinės vertės visam regionui, tačiau tai nepaneigia būtinybės atsiskirti per skirtingas siauresnes sektoriaus sritis.

Argumentavimas

Aukštųjų technologijų palaikymas valstybės lygmeniu:

- Lietuva kaip sėkmės pavyzdys finansų technologijų sektoriuje;

Lietuvos Respublikos Vykauosybės kanceliarija

socialinių
inovacijų
institutas

- valstybė atvira užsienio rinkoms per mokesčines lengvatas, sudaryta galimybė įkurti įmonę skaitmeniniu būdu per dieną, biurokratiją palengvina platus e-parašo naudojimas, gerai veikianti VMI – i.SAF sistema (PVM sąskaitų faktūrų registras);
- stiprūs LEZ ir mokslo parkai, kuriasi startuoliai, verslo inkubatoriai;
- Lietuva kaip „smėlio dėžė“ internetiniams ir kito pobūdžio verslams (galimybė eksperimentuoti, testuoti verslo idėjas);
- interneto greitis ir paplitimas skatinamas iš valstybės ir verslo pusės;
- bendradarbiavimas erdvių (mobilių ofisų) plėtra.

Moderni technologijomis paremta pramonė:

- Kompanijų „Thermofisher“ ir „Fermentas“ sėkmės istorijos;
- Lietuva kaip viena iš „Industry 4.0“ (ketvirtosios pramonės revoliucijos – pramonės skaitmeninimo) lyderių;
- Taikomos inovacijos gamyboje – staklės, robotai;
- Lietuvoje pramonė sukuria didelę dalį BVP, todėl technologiškumo akcentavimas šioje srityje turėtų svarumo.

Parama aukštojo mokslo srityje:

- remiamos IT specialistų rengimo studijos;
- teikiamos stipendijos, programos grįžtantiems studijuoti į Lietuvą;
- finansuojamos technologijų sričių studijos užsienyje;
- teikiamos mokesčių lengvatos mokslo tiriamiesiems darbams.

Kibernetinio saugumo lyderystė Europoje:

- puikiai išmanome grėsmes, šioje srityje padėjome tvarkytis bene 20-čiai šalių;
- saugi skaitmeninė aplinka.

Aukštųjų technologijų eksportas:

- pirmaujame pagal mokslinių lazerių eksportą;
- prisidėjome prie NASA palydovo paleidimo;
- gaminame aukšto lygio saulės kolektorius;
- stiprūs farmacijos moksliniai tyrimai;
- aukšti pasiekimai genetikos srityje;
- eksportuojame atominės energetikos ekspertizę;
- „Brolis Semiconductors“ kaip sėkmės istorija.

Aukštos gyventojų kompetencijos:

- Pagal aukštąjį išsilavinimą turinčių gyventojų procentą Lietuva pirmauja ES;
- Kelių užsienio kalbų mokėjimas;

- Verslumas, dinamiškumas, labai greita adaptacija (imlumas naujovėms);
- Atsivežame žinias iš užsienio;
- Daugelis naudojami išmaniosiomis technologijomis (pavežėjimo paslaugos, mobilūs mokėjimai, apgyvendinimo paslaugos);
- Aukštas internetinis raštingumas;
- Talentai: V. Šikšnys, U. Neniškytė, V. Lašas.

Aukštųjų technologijų pritaikymas turizmo srityje:

- Automobilių dalijimasis (pvz., Citybee);
- Plačiai naudojamos rezervacijos sistemos, Google Maps, Moq, Traffi, ir kt. programėlės;
- E-maršrutai;
- Novatoriškų viešbučių skaičiaus augimas;

Aukštosios technologijos kultūros srityje:

- Kultūros paveldo skaitmeninimas;
- Muziejai ir bibliotekos atsinaujina ir pritaiko technologijas;
- Aukštųjų technologijų pritaikymo pavyzdžiai – kalbančios skulptūros, MO muziejus, 3D projekcijos „Telia nemuziejuje“, Energetikos muziejus, Valstybės pažinimo muziejus;
- Virtualios realybės integracija į kultūrą.

3.2. Lietuva – mylinti ir globojanti gamtą

Krypties potencialo vertinimas. Ši pozicionavimo kryptis matoma kaip gana stipri, labiausiai dėl gilaus Lietuvos gyventojų ryšio su gamta ir „žemdirbystės geno“, t. y. noro turėti žemės sklypą, užsiimti augalais, daržininkyste net miestuose. Šie akcentai minėti ne tik šių darbo grupių, bet ir ankstesnių tyrimo etapų metu. Kryptis gali talpinti gana daug sričių: būti siejama su sveikatingumu, sveika ir natūralia aplinka, gyvenimo kokybe šalyje, gyvybės mokslais. Viena iš šios krypties stiprybių – galimybė joje kalbėti pasauliui aktualiomis klimato kaitos, ekologijos ir tvarios plėtros temomis.

Galimi iššūkiai. Kai kurie ekspertai suabejojo šios srities savarankiškumu, t. y. labiau ją matė šakiniame lygmenyje, integruojant ją į kitą kryptį, pavyzdžiui, Lietuvos, kaip Europos sveikatingumo centro. Kalbant šia tema, atsiranda grėsmė būti neįtikinamais kai kuriose rinkose, pavyzdžiui, stipriai šioje srityje pažengusiose Skandinavijos šalyse. Todėl ši kryptis pasirodė labiau tinkama tolimosioms užsienio šalims – Japonijai, Kinijai. Buvo minimas ir galimas deklaratyvumas kalbant apie Lietuvos ir gyventojų dėmesį ekologijai: nors tam esama gamtinių prielaidų kaip švarus oras ir geriamasis vanduo, tačiau gyventojų ekologinis elgesys, pavyzdžiui, plastiko rūšiavimas ir taros surinkimas, kol kas labiausiai paremtas

Lietuvos Respublikos Vyrųsuybės kanceliarija

K O

RINKODAROS IR
KOMUNIKACIJOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

socialinių
inovacijų
institutas

N norstat

ekonominėmis prielaidomis, o ne mąstysena. Tikėtina, jog esama atotrūkio tarp didėjančio didmiesčių gyventojų sąmoningumo ir regionų, kur „ekologinei“ elgsenai pasireikšti trūksta tiek sąlygų, tiek suvokimo, kodėl tai svarbu.

Argumentavimas

Gamtos saugojimo, darnos su gamta palaikymas valstybės lygmeniu:

- Miškų saugojimas, didelis urėdijų skaičius;
- Investicija į miškų atsodinimą (XX a. Lietuvoje daugėjo miškų);
- Vidaus vandenų valymas;
- Žemės ūkis: stipri GMO, fosfatų kontrolė;
- Biokuro naudojimo plėtra, pvz., Klaipėda apšildoma kogeneracine elektrine, vėjo malūnai, hidroelektrinės;
- Darnaus vystymosi darbotvarkės 2020-2030 vykdymas, darnaus judumo koncepcijos įgyvendinimas;
- Skatinamos žaliosios investicijos;
- Žaliosios energetikos prieinamumas gyventojams: lengvatos žaliajai energijai, saulės baterijoms, šildymo katilų keitimui;
- Saulės kolektorių gamyba;
- Plastiko ir atliekų perdirbimo augimas, taromatų tinklas;
- Visuomenės švietimas;
- Kontroliuojamas žmonių skaičiaus augimas, neaugama pigios darbo jėgos iš užsienio sąskaita. Tai lemia ir investicijas į robotizaciją;
- Ekologiškų pakuočių augimas.

Sveikos, natūralios aplinkos argumentai darbuotojų iš užsienio pritraukimui:

- Gyvenimo kokybė miestuose: gausu žaliųjų zonų, Vilnius – viena žaliausių sostinių Europoje;
- Išvystytos sveikatingumo paslaugos (natūralių gamtos išteklių panaudojimas);
- Didelis pasirinkimas ekologiško, sveiko, natūralaus maisto (lengva gauti ir tiesiai iš ūkininkų);
- Bendra produktų kokybė geresnė nei kitų šalių;
- Galimybė kviesti virtuvės šefus gaminti iš ekologiško ir kokybiško maisto, užauginto / pagaminto Lietuvoje;
- Darnus judumas – dviračiai, elektriniai paspirtukai, automobilių dalijimosi paslaugos;
- Mažas gyventojų tankis (mažiau streso, daugiau erdvumo pojūčio);
- Švarus oras, švarus geriamasis vanduo.

Jau esamas platus ir daug potencialo turintis ekologiškų, natūralių produktų ir paslaugų eksportas:

- Ekologinių ūkių plėtra;

- Ekologiškos kosmetikos, tekstilės, lino eksportas;
- Auga įvairaus ekologiško maisto gamyba: sūriai, alus, midus, gėrimai;
- Gamintojų, paslaugų teikėjų naudojamas produktas ir prekės ženklas „Žalia Lietuviška Energija“ (energija iš atsinaujinančių energijos išteklių);
- Biokuro eksportas (biokurui auginami ir eksportuojami žilvičiai);
- Grigeo kaip gamybos iš perdirbtų žaliavų pavyzdys;
- Bitininkystė, bičių terapija;
- „Vytauto“ mineralinio vandens eksportas;
- Didelis geriamojo vandens eksporto potencialas.

Gyventojų įsitraukimas į gamtos saugojimą, ekologinio sąmoningumo didėjimas:

- Didelis naudojimas taromatais, pirmajame ES pagal plastiko rūšiavimą;
- Gyventojai poilsį sieja su gamta;
- Judėjimas prieš skalūnus, taršą dėl kiaulių fermos plėtros;
- Inicijavos už gyvūnų gerovę: pasisakymas prieš vištų auginimą narvuose ir prastas galvijų laikymo sąlygas;
- Daugiau nei dešimtmetį trunkanti inicijava „Darom“;
- Rūpinimasis natūraliu maistu (perkam iš kaimo ūkininkų, patys auginam – „Urban farming“);
- Prioriteto teikimas natūralioms medžiagoms (medvilnė, vilna, linas);
- Švaros laikymasis (pastebime numestas šiukšles);
- Populiarėjantis ekologiškas transportas (dviračiai, elektriniai paspirtukai, elektromobiliai, dalijimasis automobiliais);
- Sveikas, aktyvus gyvenimo būdas (mankštos, bėgimai, maratonai).

Ekologija ir darna su gamta turizmo srityje:

- Apie 18% šalies teritorijos sudaro saugomos teritorijos, 33% miškų, arti 3000 ežerų;
- Aplinkos švara, kokybiškas oras, vanduo ir vietinis maistas;
- Ekoturizmas nišinėse srityse: žygiai pelkėse, orientologija, grybavimas, uogavimas, medžioklė, sengirų lankymas, plaukimas baidarėmis;
- Kuršių nerija kaip žalios Lietuvos ir kultūrinio kraštovaizdžio objektas, gamtos ir žmogaus istorinio sambūvio pavyzdys;
- Ekologinis gastronomicinis turizmas;
- Gamtos pramogų net miestuose, pvz., baidarės, oro balionai Vilniuje;
- Galimybė naudotis ekologiškais transporto priemonėmis (elektriniais paspirtukais ir elektromobiliais, dviračiais);
- Amatų mugės;
- Išvystytas medicininių paslaugų ir sveikatinimosi turizmas, jau dabar paklausus dėl aukštos kokybės už santykinai mažą kainą;
- Mineralinis vanduo;
- Keturi metų laikai, daug žalumos (iš tikrųjų *žalia*).

Lietuvos Respublikos Vykardos kanceliarija

socialinių
inovacijų
institutas

Meilė gamtai ir aplinkai per kultūrą:

- Unesco saugomi pasaulio paveldo objektai Lietuvoje;
- M. K. Čiurlionio meno paveldas;
- Vietinių produktų degustacijos;
- Dvarų kultūra.

3.3. Lietuva – Europos sveikatingumo centras

Krypties potencialo vertinimas. Ši pozicionavimo kryptis matoma dėl jos aktualumo bendrame pasaulio kontekste, kai kalbama apie sveikatos prevenciją ir senėjančias visuomenes. Be to, šios temos aktualumas iš esmės neblėstantis – gyventojų sveikata ir ilgaamžiškumas visada išliks aktualia tema ir valstybės, ir individo lygmenyje. Lietuvoje matomos šios srities prielaidos – kokybiškos paslaugos sveikatinimosi sektoriuje ir medicinos srities pasiekimai. Krypties privalumas – galimybė sintezei su sveikos ir natūralios aplinkos tema, medicinos ir gyvybės mokslų sritimis, palankumas plėtojimui turizmo srityje. Kryptį stiprintų ir gyventojų didžiavimasis Lietuvos sporto pasiekimais krepšinio, lengvosios atletikos, automobilių sporte. Verta pastebėti, jog aptariant šią sritį buvo minima kiekybiškai mažiau argumentų (arba jie atsikartoję darbo ir laisvalaikio pusiausvyros, darnos su gamta, aukštųjų technologijų kryptyse), tačiau darbo grupių dalyviai gana aiškiai matė galimus krypties pasirinkimo privalumus: jų nuomone, tai padėtų gerinti infrastruktūrą, duotų postūmį švietimo ir sveikatos apsaugoje, mokslo ir pažangių technologijų srityje, taip pat padėtų apsaugoti nuo protų nutekėjimo, kurtų darbo vietas, pritrauktų investicijas ir skatintų eksportą bei gerintų bendrą šalies mikroklimatą.

Galimi iššūkiai. Diskusijų metu iškeltas Lietuvos sveikatos sistemos klausimas. Ekspertų manymu, kai tik žvilgsniai nukryptų nuo medicininio (sveikatingumo ir sveikatinimosi turizmo), kur esame stiprūs, užkliūtų Lietuvos sveikatos sistema. Ji būtų silpnoji šios pozicionavimo krypties vieta ir tinkamai jos nereprezentuotų. Siekiant šalies gyventojus tapti sveikatingumo krypties ambasadoriais, reiktų platus institucijų susitarimo prioriteto šiai sričiai teikimo, lėšų jos efektyvumui skyrimo. Vėlgi, šioje kryptyje gali išryškėti atotrūkis tarp miestų ir regionų. Didmiesčiuose esamas didelis sveikatos paslaugų prieinamumas, be to, gyventojų pragyvenimo lygis leidžia pasirinkti mokamas, greičiau suteikiamas sveikatos paslaugas. Čia kasmet stiprėja sveikos gyvensenos sąmoningumas – sveikos mitybos propagavimas, tradiciniai maratonai ir bėgimai, naudojimas dviračiais. Tuo tarpu šalies gyventojų sveikatos rodikliai byloja ką kita: pirmajame širdies ligų, savižudybių, alkoholio suvartojimo, nutukimo statistikoje. Dar vienas aspektas – nėra aišku, kaip šią kryptį pritaikyti kultūros srityje (nors tai nereiškia, kad tą daryti būtina).

Argumentavimas

Sveikos aplinkos argumentai darbuotojų iš užsienio pritraukimui:

- Gyvenimo kokybė miestuose: gausu žaliųjų zonų, Vilnius – viena žaliausių sostinių Europoje;
- Išvystytos sveikatingumo paslaugos;
- Didelis pasirinkimas ekologiško, sveiko, natūralaus maisto;
- Darnus judumas – dviračiai, elektriniai paspirtukai, automobilių dalijimosi paslaugos;
- Švarus oras, švarus geriamasis vanduo.

Sveikatos srities personalo kompetencijos investicijų bei turizmo pritraukimui:

- Aukšta medikų ir medicinos personalo kvalifikacija ir kompetencijos;
- Didelis santykinis gydytojų kiekis 1000-čiui gyventojų²;
- Potencialas dar labiau pritraukti diasporą grįžti naudotis sveikatos paslaugomis Lietuvoje.

Sveikatingumo sąsajos su gyvybės mokslų sritimi:

- Lyderystė lazerių, gyvybės mokslų srityse (pvz., V. Šikšnio genų „žirklės“);
- Pasiekimai medicinos srityje.

Sveikatingumas turizmo srityje:

- Išvystytas medicininių paslaugų ir sveikatinimosi turizmas, jau dabar paklausus dėl aukštos kokybės už santykinai mažą kainą;
- Mineralinio vandens, gydomojo purvo išteklių, SPA centrai;
- Apie 18% šalies teritorijos sudaro saugomos teritorijos, 33% miškų, 2000 ežerų;
- Aplinkos švara, kokybiškas oras, vanduo ir vietinis maistas;
- Aktyvios veiklos pasiūla: žygiai pelkėse, orientologija, grybavimas, uogavimas, medžioklė, sengirių lankymas, plaukimas baidarėmis;
- Galimybė naudotis ekologiškais transporto priemonėmis (elektriniais paspirtukais ir elektromobiliais, dviračiais).

Gyventojų sveikatingumas:

- Sveiki hobiai – žvejoti, grybauti, uogauti, žygiai po gamtą;
- Stiprus ryšys su gamta, gamtos reikšmė lietuvių gyvenime;
- Augantis gyventojų fizinis aktyvumas.

² Pavyzdžiui, Eurostat gydytojų statistikos apžvalga: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/37382.pdf>

3.4. Lietuvoje aukšta gyvenimo kokybė, darbo ir laisvalaikio pusiausvra

Krypties potencialo vertinimas. Ši pozicionavimo kryptis turi pagrįstumo tiek ekspertų, tiek užsieniečių, atvykstančių gyventi į Lietuvą, akimis. Laiko taupymas dėl miestų kompaktiškumo, žaliųjų erdvių prieinamumas, galimybės gauti gerą aptarnavimą bei aukštą paslaugų kokybę už prieinamą kainą jau dabar yra vieni iš argumentų siekiant pritraukti investuotojus ir užsienio šalių piliečius atvykti dirbti Lietuvoje („Work in Lithuania“). Krypties privalumas – galimybė derinti su daugeliu kitų krypčių – tiek technologijų, tiek sveikos ir natūralios aplinkos tema ar kultūros aspektais.

Galimi iššūkiai. Pati tema per siaura būti savarankiška komunikacine kryptimi. Iš esmės ji nukreipta į talentų pritraukimą, tačiau kitose tikslinėse auditorijose jos plėtojimas atrodo sudėtingiau: investuotojams gali būti neaišku, kodėl patogus, subalansuotas darbuotojų gyvenimas yra privalumas jiems arba kodėl tai turėtų pritraukti apsilankyti turistą. Renkantis ją kaip vieną iš pozicionavimo linijų, gali kilti nepasitenkinimas šalies viduje – aukšta ir nuolat gerėjanti gyvenimo kokybė aiškiai matoma didžiuosiuose miestuose, ypač Vilniuje, tačiau regionuose paveikslas gerokai pesimistiškesnis. Šalia socialinės atskirties ekspertų pastebėta ir kita šiai kryptiai prieštaraujanti Lietuvos visuomenės problema: jei Lietuvoje gyvenimas toks geras, kodėl turime vienus prasčiausių emigracijos rodiklių?

Argumentavimas

Aspektai verslo ir investicijų pritraukimui:

- Galimybė atlikti mokėjimus įvairiais būdais;
- Dėl šalies mažumo galima gauti daug asmeninio priėjimo;
- Maži atstumai (pvz., LEZ) nuo taško iki taško;
- Saugi skaitmeninė aplinka; mažesnė „nulaužimo“ (*hack*) tikimybė;
- Gera kelių infrastruktūra;
- Dėl darbo ir laisvalaikio balanso privalumų lengva atsivežti savo komandą;
- Pigi žemė (pvz., 30 km nuo Vilniaus užsieniečiui nebūtų toli).

Aukštos gyvenimo kokybės aspektai darbuotojų iš užsienio pritraukimui:

- Lengva padaryti karjerą: plečiasi industrijos, daug jaunų vadovų;
- Dėl žalios šalies, malonios aplinkos aspektų lengva pritraukti užsienio profesorius;
- Maži ir trumpi atstumai nuo darbo iki miško ar ežero, lengva „pabėgti“ iš miesto;
- Gyvenimo kokybė miestuose: gausu žaliųjų zonų, išvystyta infrastruktūra;
- Aukšta kultūros kokybė už prieinamą kainą;
- Transporto punktualumas, palyginti ramus eismas, paprasta vairuoti;
- Gana žemas gyvenimo tempas, žemas streso lygis (prisideda ir mažas žmonių kiekis);

- Ilgas vaiko priežiūros išmokų laikotarpis;
- Mažai chemijos gamyklų;
- Geografinė vieta: mažai kataklizmų, maža terorizmo grėsmė;
- Lengvai pasiekiami trys oro uostai;
- Lengvai prieinamas aukštasis išsilavinimas;
- Sveikatingumas: pvz., įrengiama vis daugiau dviračių takų (idėja – lyginti su šalies kontūro ilgiu), treniruoklių aikštelių;
- Didelis pasirinkimas sveiko ir natūralaus maisto (lengva gauti ir tiesiai iš ūkininkų);
- Darnus judumas – dviračiai, elektriniai paspirtukai, automobilių dalijimosi paslaugos;
- Švarus oras, švarus geriamasis vanduo.

Gyventojų indėlis į aukštos gyvenimo kokybės pojūtį:

- Gyventojų taikumas prisideda prie savisaugos, pusiausvyros jausmo;
- Kelių užsienio kalbų mokėjimas;
- Aukštas gyventojų išsilavinimo lygis;
- Laikomės švaros, pastebime numestas šiukšlės;
- Naudojamės ekologišku transportu (dviračiai, elektriniai paspirtukai, elektromobiliai, dalijimasis automobiliais);
- Sveikas, aktyvus gyvenimo būdas (mankštos, bėgimai, maratonai).

Aukštos gyvenimo kokybės atspindžiai turizmo srityje:

- Aplinkos švara, kokybiškas oras, vanduo ir vietinis maistas;
- Šalies erdvumas, miestų erdvumas;
- Miestai gamtos apsuptyje;
- Sveikatinimosi paslaugų išvystymas: rekreacija, gydymas;
- Mažėjantis nusikalstamumas³, saugumo pojūtis gatvėse, taiki šalis;
- Prieinama prabanga įvairiose srityse – kultūros, restoranų, ekologiško maisto ir t. t.;
- Priėjimas prie jūros pakrantės;
- Geros kavos kultūra;
- Geras, kokybiškas maistas: ūkininkų produktai, turgūs, vynai.

³ Pavyzdžiui, pateikiama pasaulio šalių nusikalstamumo statistika:
<http://worldpopulationreview.com/countries/crime-rate-by-country/>

Lietuvos Respublikos Vykauosybės kanceliarija

socialinių
inovacijų
institutas

3.5. Lietuva – istoriškai ir kultūriškai gili šalis, kultūros talentų erdvė

Krypties potencialo vertinimas. Ši pozicionavimo kryptis apima dvi temas: išlikusi Lietuvos istorijos svarba šiuolaikiniame gyvenime, pagarba tradicijoms ir kultūrinių industrijų potencialas, kūrybiškumas, nuvilnijantis iš kultūros sektoriaus į kitus, pavyzdžiui, mokslą ir verslą. Lyginant su kitomis kryptimis, ji siauresnė, tačiau gali būti adaptuojama turizmui, kultūros eksportui ir kultūros sektoriaus investicijoms. Daugiausia stiprybės šioje kryptyje pagrįstos turtingu kultūros paveldu, iš dalies – kultūros asmenybėmis, žinomomis ir pasaulyje. Kalbant apie kūrybines industrijas, šiuo metu jos išgyvena pakilimo laikotarpį greičiau dėl talentų ir sektoriaus darbuotojų gebėjimo mažomis lėšomis pasiekti aukštą kokybę, tad labiau akcentuojamas šio sektoriaus potencialas nei esamas stiprumas.

Galimi iššūkiai. Kaip minėta, tema ganėtinai siaura ir iš esmės apimanti kultūrinius šalies aspektus. Ekspertai, analizuodami šią kryptį, dažnai akcentavo, jog lėšų čia skiriama minimaliai, o geri rezultatai iš esmės pasiekiami dėl talentingų asmenybių indėlio ir lietuvių charakterio ypatumų – atsidavimo darbui, aukštos kokybės siekio, gebėjimo padaryti daugiau nei tikimasi. Dėl to neretai šio sektoriaus pasiekimai atrodo stebinantys: pavyzdžiui, laimėjimas Venecijos bienalėje, pasisekimas su HBO televizijos Lietuvoje kurtu serialu „Černobylis“. Todėl, kai kalbame apie kultūros gylį ir istoriją, t. y. žvelgiame į šalies praeitį, pagrįstumo kryptiai turime daug, tačiau, kaip pastebėjo darbo grupių dalyviai, šalies pozicionavimą grįsti praeities pasiekimais nėra tvaru, tai turi sudaryti palyginti nedidelę dalį komunikacijos.

Argumentavimas

Aspektai verslo ir investicijų pritraukimui:

- Darbuotojų gebėjimas kūrybiškai išnaudoti esamus (nedidelius) išteklius;
- Pigesnė kūrybinių industrijų produkcija (gamyba), galimybės pritraukti kino industriją;
- Potencialas kviesti prodiuserius ir kitus kūrėjus (kultūros rezidencijos potencialas);
- Sukurta moderni bazė kūrybinėms industrijoms;
- Turime žaidimų kūrėjus, kūrybos talentus;
- Potencialas mažajai skulptūrai (kalbančių skulptūrų pavyzdys).

Lietuvos kultūros svoris pasaulyje:

- Gerai užsienyje vertinamas lietuviškas teatras;
- Lietuva turi lygiavertį kitoms Europos šalims europietišką profesionalųjį meną;
- Žinomos Lietuvą garsinančios asmenybės: D. Ibelhauptaitė, E. Nekrošius, A. Grigorian, J. Greimas, E. Levinas, Fluxus judėjimo atstovai – J. Mekas, J. Mačiūnas;
- Didingų istorinių asmenybių šalis.

Kultūra įsiliejusi į Lietuvos gyventojų kasdienybę:

- Kultūra – nuo gimimo savaime suprantama gyvenimo dalis: paplitusios muzikos ir dailės mokyklos, meninis ugdymas;
- Pagal aukštąjį išsilavinimą turinčių gyventojų procentą Lietuva pirmauja ES;
- Kultūrinis visuomenės gylis: panteistinio ir krikščioniško pasaulio suvokimo sąsajos, istorijos svarba – viduramžių didybės aukštinimas.

Lietuvos kultūros ir paveldo aspektai, skatinantys turizmą:

- Aukšto lygio kultūros turinys už prieinamą kainą;
- Nematerialus UNESCO paveldas (pvz., kryždirbystė, Rūpintojėliai);
- Lietuvos kultūrinio lauko išskirtinumas (pvz., Venecijos bienalė);
- Lietuvos etnokultūrinio paveldo potencialas;
- Litvakų kultūra ir paveldas;
- Kultūros šuolis, matomas šiuo metu;
- Viena seniausių išlikusių kalbų;
- Vilnius vadinamas Šiaurės Atėnais, Šiaurės Jeruzale;
- Įdomus Rytų ir Vakarų sandūros Lietuvoje aspektas, tautų ir kultūrų maišymasis, lėmęs tarpkultūriškumą, sovietinis paveldas.

3.6. Pagrindinių išryškėjusių pozicionavimo kryptių vertinimas

Toliau lentelėje pateikiama santrauka apie kiekvieną iš penkių pozicionavimo kryptių:

- pateikiamas sektorių atstovų **darbo grupės apibendrintas vertinimas**, kiek kiekviena iš jų atitinka šiuos kriterijus:
 - **Vizija:** kiek kryptis sukuria patrauklų ir siektiną ateities paveikslą;
 - **Saugumas:** kiek kryptis yra patvirtinta faktų, kuriais tiki visuomenė, kuriuos mato ekspertai;
 - **Integralumas:** kiek kryptis atitinka kitų pasaulio šalių kryptis spręsti globalias problemas.
- **pagrindiniai iššūkiai**, kuriems reikėtų skirti papildomo dėmesio, pasirinkus komunikuoti pasirinkta kryptimi;
- **pozicionavimo krypties palankumas įvaizdžio sritims** pagal S. Anholto šalies prekės ženklų metodologiją, kuri buvo nurodyta Projekto paslaugų pirkimo techninėje specifikacijoje ir kuria buvo remiamasi visuose Projekto etapuose. Vertinimas sudarytas apibendrinus diskusijų metu dalyvių išsakytus argumentus bei nuomones „už“ ir „prieš“, liečiančias konkrečią įvaizdžio sritį:

- Užsienio ir vidaus politika (**P**) – kiek sprendimŲ ir veiksmyŲ atliekama ūia kryptimi valstybės politikos lygmenyje;
- Eksportas (**E**) – ūiuo metu eksportuojami ūalies produktai ir paslaugos ūioje kryptyje ir potencialas kurti naujus eksportui skirtus produktus ar paslaugas;
- Investicijos ir migracija (**I**) – palankumas užsienio investicijŲ pritraukimui bei kiek kryptis paskatintŲ atvykti kitŲ ūaliŲ gyventojus dirbti arba gyventi;
- Gyventojai (**G**) – kiek kryptis atspindi Lietuvos visuomenės vertybėse ir kasdieniame gyvenime; kiek tikėtina, jog gyventojai būtŲ ūios krypties ambasadoriais;
- Kultūra (**K**) – krypties pritaikomumas kultūros sričiai per esamus pasiekimus, talentus, turimus kultūrinius iūteklius, paveldŲ ir ūiuolaikinę kultūrŲ;
- Turizmas (**T**) – krypties palankumas vystyti turizmo srityje ir didinti norŲ aplankyti LietuvŲ, pritaikomumas per esamus turistinius iūteklius.

2 lentelė. Apibendrintas pozicionavimo kryptiŲ potencialo vertinimas

Kryptis	SektoriŲ atstovŲ vertinimo apibendrinimas			Pagrindiniai matomi iūūūkiai	Palankumas įvaizdžio sritims (ūalia – gerai, geltona – vidutiniūkai, raudona – prastai)					
	Vizija	Saugumas	Integrumas		P	E	I	G	K	T
Lietuva – novatoriūka ir paūangi aukūtŲjŲ technologijŲ ūalis	puikiai	labai gerai	puikiai	Sudėtingiau pritaikyti kultūros ir turizmo srityse	■	■	■	■	■	■
Lietuva – mylinti ir globojanti gamtŲ	gerai	gerai	labai gerai	Reikalinga plati ekologinio mūstymo edukacija	■	■	■	■	■	■
Lietuva – Europos sveikatingumo centras	labai gerai	vidutiniūkai	puikiai	Disonuoja su gyventojŲ nuomone apie sveikatos sistemŲ, reikėtŲ didinti valstybės prioritėtŲ sistemose gerinimui	■	■	■	■	■	■
Lietuvoje aukūta gyvenimo kokybė, darbo ir laisvalaikio pusiausvyra	gerai	gerai	labai gerai	Sudėtingiau pritaikyti investicijŲ pritraukimo srityje, neaiūkūs argumentai eksporto srityje; reikia integruoti į kitŲ kryptį	■	■	■	■	■	■
Lietuva – istoriūkai ir kultūriūkai gili ūalis, kultūros talentŲ erdvė	Nebuvo vertinama	Nebuvo vertinama	Nebuvo vertinama	ReikėtŲ stipriai didinti valstybės prioritėtŲ; siaura, reikia integruoti į kitŲ kryptį	■	■	■	■	■	■

3.7. Idėjos įvaizdžio pozicionavimo komunikacijai

Diskusijų metu buvo pateikta keletas idėjų, kurios galėtų būti panaudotos pasirinktos pozicionavimo krypties komunikacijai:

1. „**Work in progress**“, „**Land of transformation**“, „**Into growth**“, „**Lietuva – startuolis**“. Ši idėjų grupė kalba apie augančios, tobulėjančios šalies vaizdinį, nuolatinę šalies transformaciją, dinamiškumą, gyventojų darbštumą ir gebėjimą atlikti darbus iki galo, orientaciją į pridėtinę vertę. Lietuva – tarsi turinti startuolio bruožų. Tai idėja, jog Lietuva nėra baigtinis produktas, tai nuolat besivystanti šalis. Čia viskas vyksta greičiau nei Vakarų šalyse ir čia galima pajusti augimo dvasią. Idėjų grupė gana glaudžiai siejasi su technologinės pažangos pozicionavimo kryptimi. Vis tik į šią grupę vienas iš darbo grupės dalyvių priskyrė ir mintį, kad Lietuva yra „Manufacturing and logistic hub“ (gamybos ir logistikos centras). Dalyvis argumentavo, jog pagal 2018 m. Cushman & Wakefield „Manufacturing Risk Index“ ataskaitą, Lietuva užėmė II vietą pagal patrauklumą gamybos bendrovėms⁴.
2. „**Lietuva: mes galime, mes darome, mums rūpi**“ (originaliai diskusijos metu idėja buvo formuluojama anglų kalba: „Lithuania: [we can] [we do] [we care]“). Idėją pateikęs dalyvis teigė, jog ji kilo apibendrinus diskusijos metu iškeltas Lietuvos vertybes ir gyventojų savybes. Šioje frazėje „Mes galime“ nurodo į turimas gyventojų kompetencijas ir gebėjimus, „Mes darome“ susiję su Lietuvos ėjimu augimo keliu, „Mums rūpi“ atspindi minkštuosius lietuvių charakterio ir vertybinius aspektus. Pagrindiniai šios frazės „sudedamųjų dalių“ akcentai buvo sudėlioti taip:

Mes galime (We can)	Mes darome (We do)	Mums rūpi (We care)
Mes turime aukštą išsilavinimą (We are highly educated)	Esame lankstūs (We are flexible)	Šeima (Family)
Esame dinamiški (We are dynamic)	Esame atsidavę darbui (We are hardworking)	Aplinka (Environment)
Žinome, kaip (We know how)	Esame greiti kaip lazeris (ne tik mūsų internetas) (We are laser fast (not only our Internet is))	Laisvė (Freedom)
Siekiame rezultato (We deliver)		

3. „**Lietuva – lūkesčių viršijimo šalis**“, „**Lietuva – malonus siurprizas**“. Idėjų grupė kalba apie tai, kad lietuviai siekia pripažinimo: nori visur būti geresni, padaryti daugiau, nei tikimasi, aplenk

⁴ <https://investlithuania.com/news/lithuania-takes-2nd-place-in-manufacturing-risk-index-2018-report/>

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija

K O

RINKODAROS IR
KOMUNIKACIJOS
MOKSLŲ INSTITUTAS

socialinių
inovacijų
institutas

N norstat

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiklos programa

kaimyną. Todėl žmonės įdeda daug pastangų gerai atlikdami pavestas užduotis, siekdami rasti išeitį iš komplikotos situacijos. Čia patenka ir dažnai diskusijų metu minėtas gebėjimas turint mažus resursus pasiekti aukštos kokybės. Mums padeda sveikas protas, užsispyrimas, darbštumas, ūkiškumas. Dėl to galime sakyti investuotojams „We make it work“, arba, kitaip tariant, „mažai kalbam, daug darom“. Kitas aspektas – kai Lietuva nustebina atvykstančius čia dirbti, gyventi ar apsilankiusius turistiniais tikslais. Kaip minėjo diskusijų dalyviai, atvykstantys iš Vakarų šalių tikisi tam tikro atsilikimo arba turi Lietuvai mažesnius lūkesčius, tikisi rasti sovietinio „palikimo“, tačiau būna maloniai nustebinti gamtos, miestų, žmonių, verslo sąlygų.

4. **„Šuolis“.** Idėja siejasi su ankstesne mintimi apie lūkesčių viršijimą, tačiau čia pagrindinis akcentas – pasiekimai įvairiose konkrečiose srityse, šuoliai jose tarsi „iš niekur“. Diskusijos dalyviai teigė, jog turime nemažai sričių, kuriose nebuvo sukurta tradicija, nebuvo matomi pasiekimai, o dabar turim, pavyzdžiui, meno tradiciją, kino tradiciją ir kino festivalius, lazerių srities pasiekimus.
5. **Idėja paimti neigiamą dalyką ir iš jo pasijuokti.** Pateiktas pavyzdys – lietuvių santūrumas ir uždarumas bendraujant su nepažįstamais žmonėmis, kuris perauga į draugiškumą ar atvirumą tik kiek vėliau. Šią mintį atspindėtų komunikacinė žinutė „Lietuvoje tu turi uždirbti šypseną (gausi ją po 10 minučių)“.

4. Ekspertų darbo grupių etapo išvados

1. **Lietuvos, kaip šalies, vertybės ir gyventojų savybės skiriasi sociodemografiniais pjūviais.** Jaunimui ir didmiesčių gyventojams labiau priskiriamos šios „Proveržio“ vertybės ir savybės: dinamiškumas, veržlumas, imlumas naujovėms, inovacijoms, ambicingumas ir smalsumas. Vyresnės kartos atstovams ir regionų gyventojams labiau priskiriamos „Teisingo gyvenimo būdo“ vertybės ir savybės, pavyzdžiui, saugumas, stabilumas, kuklumas, prisitaikymas, išsilavinimo ir pastovaus darbo svarba. Vis dėlto, diskusijų dalyvių manymu, vyresnieji skatina jaunimo „Proveržio“ vertybes ir savybes, todėl susipriešinimo tarp vienu ir kitų vertybių nėra.
2. **Diskusijų metu išryškėjusios Lietuvos vertybės ir gyventojų savybės gali būti panaudotos visoms pozicionavimo kryptims paremti.** Tą parodė ir tai, kad dalyviai argumentuodami skirtingas pozicionavimo kryptis neretai minėjo tas pačias vertybes ar gyventojų savybes. „Proveržio“ vertybės šiek tiek labiau siejamos su aukštųjų technologijų ir sveikatingumo kryptimis, o vystant ryšio su gamta arba istorinio gylio ir kūrybinių industrijų talentų kryptis labiau pasitarnautų „Teisingo gyvenimo būdo“ ir „Tautos savimonės“ pogrupių vertybės ar savybės.
3. **Ekspertų diskusijos dar nepakankamai išgrynino šalies vertybių ir savybių sąsajas, tinkamas šalies pozicionavimui** palyginus su turimais Švedijos ir kitų šalių pavyzdžiais. Tolimesniame Projekto etape šis aspektas turėtų būti toliau vystomas, susiejant jį su šalies pozicionavimo kryptimis.
4. **Aptariant šalies pozicionavimo kryptis akcentuotos Lietuvos visuomenės socialinės problemos, į kurias svarbu atkreipti dėmesį formuojant pozicionavimo kryptį.** Ekspertai diskutuodami kėlė klausimą, ar kai kurios išgeneruotos šalies pozicionavimo kryptys nėra vien tik „sostinės burbulų“ atspindys. Neabejotina, jog šalies įvaizdis turi būti vizionieriškas ir patrauklus ateities paveikslas, tačiau taip pat jis turi turėti tvirtą atspirtį dabartinėje šalies situacijoje. Tokios Lietuvos socialinės problemos kaip emigracijos, savižudybių, alkoholio suvartojimo lygis yra pakankamai rimtos, kad išbalansuotų bet kurios pozicionavimo krypties komunikaciją, ypač šalies vidaus auditorijai. Žinoma, šalies įvaizdžio komunikacija nepajėgi jų išspręsti, tačiau formuojant įvaizdžio kryptį bus svarbu numatyti, kaip nepaminant šių ir kitų visuomenei skaudžių problemų suvaldyti žinutes apie jas šalies įvaizdžio ir reputacijos kontekste.
5. **Ekspertų diskusijų metu aptariant šalies pozicionavimo kryptis šalies įvaizdis ir reputacija politikos sektoriuje liko nepakankamai aptarta,** nes dalyviai didžiąja dalimi atstovavo verslo ir viešąjį sektorių, todėl diskusijos beveik nepalietė politinio dėmens. Tuo tarpu ankstesnių Projekto tyrimo etapų respondentai pastebėjo, jog užsienio politika yra svarbus dėmuo Lietuvos įvaizdžio kontekste. Pilnam pozicionavimo kryptių išgvildenimui išlieka svarbu išgirsti, kaip kiekvieną kryptį mato valstybinių institucijų atstovai, kurie turės dirbti su šalies pozicionavimo komunikacija politiniame lygmenyje.

5. Priedai

1 Priedas.

Šiame priede pateikiami apibendrinti ekspertų pasisakymai apie Lietuvos vertybes ir gyventojų savybes. Siekiama atskleisti tiek pozityvius, tiek ir paminėtus negatyvius su išskirta vertybe susijusius aspektus. Citatos gali būti individualios arba apibendrintos iš kelių dalyvių, tačiau išsakytos mintys pateikiamos koreguotos minimaliai.

1 lentelė. Pagrindinės Lietuvos, kaip šalies, vertybės ir jų argumentavimas

Vertybė	Argumentavimas
1. Šeima	<p><i>Lietuviui šeima, santykiai šeimoje yra labai svarbu. Svarbu priklausyti šeimai, giminei. Šeima – tradicijos dalykas, vertinama tradicinė šeima – vaikai, seneliai, dėdės, tetos.</i></p> <p><i>Lietuviška šeimos samprata skiriasi nuo išsivysčiusių užsienio šalių, nes užsienyje nebendraujama su vaikais taip glaudžiai, pvz., išėjus iš namų studijuoti. O Lietuvoje didesnė orientacija į vaikus, stengiamasi jiems skirti daugiau laiko.</i></p> <p><i>Iš esmės, pusė pasaulio yra šeimos vertybe pagrįsta. Civilizacija formavosi per šeimą, nes tai saugiausias būdas. Tik išsivysčiusiose šalyse atsirado paramą ir pagalbą teikiantys substitutai, tiesiog lengviau. O šalyse, kur sunku išgyventi, šeima yra centrinis dalykas.</i></p> <p><i>Šeima – saugumo, pastovumo uostas. Tikima tuo ir vertinama. Stiprybė ateina iš šeimos. Šeima, kaip atrama, gyvenimo pagrindas.</i></p> <p><i>Šeima yra viena iš „teisingo gyvenimo modelio“ dalių, sakoma: „žmogus teisingai susitvarkė gyvenimą“ – šeima, geras darbas, vaikai (berniukas ir mergaitė), ir pan.</i></p> <p><i>Labiau rūpi savas ratas (šeima, giminės, draugai), bet nebūtinai rūpi visa visuomenė, dar jaučiama stoka pilietinio augimo. Sakoma – „jie ten“ (apie valdžią), bet šeima yra svarbu.</i></p>
2. Laisvė	<p><i>Svarbi tiek Lietuvos, kaip šalies, laisvė, tiek asmens laisvė.</i></p> <p><i>Valstybine prasme, laisvė – tai nepriklausomybė. Noras būti savarankiškais ateina iš istorijos. Kovos už laisvę yra mūsų istorija. Šalies nepriklausomybės siekis, noras</i></p>

	<p><i>išeiti iš priespaudos yra istoriškai ryškus. Lietuviai, kaip tauta, nenori, kad juos reguliuotų, kištųsi į jų reikalus.</i></p> <p><i>Kertiniais istorijos momentais lietuviai sugeba pakovoti už savo laisvę ir tai svarbu. Esame stiprūs, galime „atstovėti už laisvę“. Jei kitos vertybės, tokios kaip verslumas, yra labiau siekiamybė, tai laisvė – kertinis akmuo. Ši vertybė giliai įleido šaknis, tai vertybė, kuria didžiuojamės.</i></p> <p><i>Kovojame ir už kitų tautų laisvę (Sakartvelas, Ukraina, Tibetas). Lietuva Rytų kontekste gali tai laikyti viena savo pagrindinių kompetencijų – laisvė, kurią patys sugebėjom išsikovoti. Pagarba laisvei gali būti Lietuvos, kaip šalies, išskirtinumas.</i></p> <p><i>Dalis visuomenės dar laiko sovietinį režimą geresne santvarka, mažiau išsilavinusi / nusivylusi visuomenės dalis gali blogiau vertinti laisvę kaip vertybę. Tačiau pastebima, kad jaunimui ši vertybė yra svarbi, laisvės ir pilietiškumo aspektas stiprėja per edukaciją, pilietiškumo ugdymą.</i></p> <p><i>Laisvė žmogaus prasme: laivė keliauti, veikti, šnekėti, išraiškos laisvė. Laisvė spręsti, rinktis, mokytis, turėti savo nuomonę. Po laisve slepiasi ir užsispyrimas, tikslo siekimas, konkurencingumas, nuomonės turėjimas. Buvimas nepriklausomu individu. Žemaitis. Vis tiek darome savaip. Nemėgstame burtis į kolūkius.</i></p> <p><i>Abejoju, ar asmens laisvė tai vertybė, kuria vadovaujamasi kasdieniniame gyvenime.</i></p>
3. Darbas	<p><i>Dažnai minimos lietuvių savybės: darbštumas, atsakingumas, tapatinimasis su darbu labiau nei su žmonėmis. Tai neretai išgirstama ir iš užsieniečių, kuriems yra tekę dirbti su lietuviais. Apie lietuvius atsiliepia labai gerai, nes lietuviai darbą visad padaro iki galo, o pats darbas nelaikomas vergove. Nors pastebimas lyderystės trūkumas, bet lietuviai – puikūs darbuotojai, išradingi. Darbuotojai apie save sako: „Kiti šneka, mes darom“.</i></p> <p><i>Darbas siejamas su išlikimu, prisitaikymu. Per amžius mums reikėjo išlikti, išgyventi šaltame klimate, tad darbas yra tradiciškai reikšmingas. Lietuviams darbas yra svarbus kaip procesas – gal daug naudos nebus, bet padaryti reikia. Menininkai laikomi veltėdžiais.</i></p> <p><i>Patys lietuviai save neretai šiek tiek nuvertina. Dažnai manoma, kad esi vertingas tik tuomet, jei dirbi. Lietuvis visad turi būti kažkuo užsiėmęs, jis reikalingas, naudingas tik jei išlaiko šeimą. Ekonominio nuosmukio metu padidėjo savižudybių, ypač vyrų, nes jie neteko darbo – neteko ir gyvenimo prasmės.</i></p>

	<i>Gaji lietuvių liaudies patarlė „Darbas žmogų puošia“.</i>
4. Darna su gamta	<p><i>Ryšys su gamta ateina iš tradicijos, Lietuva turi panteistinį geną. Jautrumas, meilė, pagarba gamtai – išskirtinė savybė. Lietuva to neprarado, išsaugojo. Čia esama panašumų su šintoizmu. Pagoniškos kultūros atributai dar gajūs, įsitinkinę į krikščionybę, ir jie dabar jau pasaulyje unikalūs, nėra tiek daug tradicijų, mėgavimosi, jausmo su gamta. Nyderlandai, JK, Skandinavija tiek nešneka apie gamtą, netgi miestuose medžių tiek daug nėra, Vakarų Europoj dar mažiau. Kol kas tai mūsų išskirtinumas. Jei paverstume meilę gamtai į modernų pavidalą, tai galėtų padėti išskirti šalį.</i></p> <p><i>Kaip tą padaryti – kalbam apie darnumą. Pomidorai šiltnamyje buvo neefektyvi veikla, o dabar tai darna, saugom medžius – darna, grybai ir uogos – darna. Čia perspektyvi sritis. Netgi galima sujungti su biotechnologijomis, kuri bus, tikėtina, kita revoliucija po technologijų“.</i></p> <p><i>Darna su gamta yra viena iš „teisingo gyvenimo modelio“ dalių – „pastatyti namą, pasodinti medį, užauginti vaiką“.</i></p> <p><i>Eco-minded. Viskas turi būti natūralu. Grįžtame prie to. Nuo maisto, gyvenamosios aplinkos iki pasaulėjautos. Bet yra tame deklaratyvumo.</i></p> <p><i>Bet čia galimas ir kitas argumentavimas, siejant tai su žemdirbystės genu. Išsidalinami sklypai, kad visi turėtų bent lopinėlių, tai aukščiausia vertybė ir turtas. Bet ar tai darna? Savininkiškumo tame yra. Kreipiamos upių vagos, statomi komfortiški namai, išsikertamas žemės plotas – buožiškai, bajoriškai. Lietuvoje dar nėra supratimo apie darnos su gamta vystymą“.</i></p> <p><i>Visgi lietuvių gyvenimo būdas – ištrūkti į gamtą. Tą rodo daržai, bulvės, pomidorai balkone. Ir tai išlieka svarbu per kartų kartas. Tai matyti lyginant su kitomis tautomis. Štai [...] atsiveža amerikietę, jai procesas stebinantis – turgun eini, sultis spaudi, sūrį perki, o ne į parduotuvę eini. Kitas pasaulis. Gyvenimas šalia gamtos yra ir su valgio, virtuvės tradicija susijęs.</i></p>
5. Pripažinimo siekis	<p><i>Siekiame pripažinimo – norime būti matomi, žinomi, įvertinti. „Alkio jausmas“ – mes alkani iššūkiams.</i></p> <p><i>Pripažinimo siekis – tai transformacija iš kuklumo į drąsą, lyderystę. Pavyzdžiui, tarptautiniuose konfliktuose galime pasiimti laisvės vėliavą ir nebijome kalbėti. Baltijos kelio iniciatyva kilo Lietuvoje. „Vyčio genas“ – turime kažkur joti, vykti. Lietuvoje svarbu „Baltic States“, norime pasirūpinti visu regionu, pvz., estams tai</i></p>

	<p><i>nėra taip svarbu. Norime būti „kieti“, vesti į priekį. Apie neigiamus dalykus nenorim kalbėti (pvz., Holokaustas), o istorija, kuri veda į priekį, tai noras būti pripažintiems.</i></p> <p><i>Iš to kyla ambicingumas (Vokietija, Didžioji Britanija nebeturi to „vidaus degimo variklio“). Mūsų šalis yra pasirenkama dėl talentų, ambicingumo.</i></p> <p><i>Yra svarbu, kokie mūsų pasiekimai minimi užsienyje, kas mus atstovauja užsienyje. Norime jaustis pasaulio šalimi, norime laimėti Euroviziją. „Kitas“ yra mūsų svarbą validuojantis veiksnys (pvz., jei pripažįsta literatą užsienyje).</i></p> <p><i>Manau, kad tai kyla iš mažos šalies komplekso, traumos, kad esam nuskriausta maža šalis. Todėl mes labai ieškom pripažinimo, jautriai reaguojam į neigiamus atsiliepimus užsienio žiniasklaidoje, užsieniečiai pagiria – „susileidžiam“, peikia – nirštam. Mums labai svarbu, kad nepasmerktų. Svarbi kitų nuomonė. Esame labai jautrūs kritikai: esame ir geram, ir blogam žodžiui jautrūs.</i></p> <p><i>Noras būti pripažintam nėra lietuvių unikalumas. Jei skaitai kitų šalių patirtis su jvaizdžiais, 4/5 pasaulio šalių turi didžiulį kompleksą, įskaitant Japoniją. Kai nuvažiuoji į Suomiją – milijonas kompleksų. Jos irgi turi mažų šalių kompleksą. O Lietuva išsprendžia šitą mažumo kompleksą per priminimą apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dydį, tai mūsų stipriausias naratyvas.</i></p> <p><i>Iš kitos pusės, patys Lietuvos žmonės niekada nepažymėtų norą būti pripažintiems savo vertybe.</i></p>
6. Išsilavinimas	<p><i>Išsilavinimas yra svarbu, nes tai siejama su geresne ateitimi, didesnių galimybių, saugumo jausmu. Taip pat manoma, kad yra svarbu turėti aukštojo išsilavinimo diplomą. Vertinami gabumai, žingeidumas, noras atrasti kažką naujo, plėsti galimybių ribas.</i></p> <p><i>Šios vertybės perduodamos iš vyresnių šeimos narių, mokslo siekis siejamas su tobulėjimu. Aukštojo mokslo svarba yra labiau būdinga vyresniems, jie stumia vaikus į tai. O jaunesniems nebeįdomu, pasiima atostogas ir t. t. Tad išsilavinimo vertybė taip pat siejama su tradicija.</i></p>
7. Pagarba tradicijoms ir istorijai	<p><i>Pamatinės vertybės siejamos su praeitimi. Tradicijų išlaikymas, konservatyvumas, pasipriešinimas šeimos kaitai. Nors lietuviai – nebūtinai konservatyvūs, tačiau pastebimas siekis išlaikyti tradicijas. Tai – identiteto klausimas. Ieškome savęs kaip Lietuvos, kuo mes išsiskiriame, ieškome savo identiteto.</i></p>

	<p><i>Tradicijos atėjusios per paveldimumą, per išbandymo laikotarpius. Būdingas konservatyvumas, nesimetame stačia galva į kažką naujo, tradicijos yra mūsų savastis. Tradicijos vertinamos labiau, nei tai, kas atsiranda šiandien.</i></p> <p><i>Toks susikongravimas į istoriją ir nebandymas žiūrėti į ateitį kartais yra stebinant. Kartais šita vertybė įgauna groteskiškas formas kaip diskusija dėl Vyčio Lukiškių aikštėj. Tai yra dvejopas dalykas: iš vienos pusės, Lietuva kompleksuoja dėl savo dydžio, iš kitos pusės, Lietuva mėgsta pabrėžti LDK ir iš ten semiasi pasididžiavimo. Bet kartais tai tampa komplekso išraiška, inkaru. Praeitis pasiveja mus keistomis formomis.</i></p> <p><i>Ši vertybė pabrėžta tarpukario laikotarpiu, ir nuo to atsispyrėm po 90-ųjų metų. Atsigręžimas į didelę valstybę – „nuo jūros iki jūros“ pabrėžiama įvairiuose kontekstuose. Lietuviai tradicijas ir istoriją priima asmeniškai. Pasiryžimas dėl istorijos guldyt galvą – tai stiprybės sėmimasis. Žalgirio komandas turim, himnas mūsų – „iš praeities semiam“. Dėl verslumo taip neguldyt galvos.</i></p> <p><i>Tai kažkiek koreliuoja su noru būti pripažintu. „Nuo jūros iki jūros“ – tai noras būti dideliems, pripažintiems, norim būti visur pirmi, bet kokiam sektoriuj – krepšinij, bet kur. Iš kitos pusės, mes pasauliui įdomūs tik per savo tradiciją, istorijos išskirtinumą.</i></p>
--	---

2 lentelė. Kitos Lietuvos, kaip šalies, vertybės ir jų argumentavimas

Vertybė	Argumentavimas
<p>Tautinė savimonė ir identitetas, tautiškumas</p>	<p><i>Išskirtinė lietuvių kalba. Tai – jungiamasis tautos dalykas, kalba yra mūsų bendrumo ašis. Egzistuoja labai stiprios Lietuvos tautinės bendruomenės pasaulyje, kalba jungia tris diasporos bangas.</i></p> <p><i>Turime „imperialistinį geną“. Mes kažkada buvome dideli ir tą prisimename. Prisiimame lyderystę Ukrainos, Sakartvelo atveju.</i></p> <p><i>Tautiškumas, kylantis iš to, kad maži irgi turi teisę egzistuoti.</i></p> <p><i>Kultūrinė įvairovė. Mums, pvz., lengviau priimti LGBT teises nei Rusijoje. Išsaugojome šokius, tai stebina užsieniečius.</i></p> <p><i>Istorinė atmintis jungia ir senąją, ir jaunąją kartas. Tai padeda išskirti šalį iš kitų.</i></p>
<p>Dinamiškumas, veržlumas</p>	<p><i>Lietuviai greitai sureagoja į situacijos pokytį, pasižymi greitu situacijos vertinimu ir jos išnaudojimu.</i></p>

	<p><i>Veržlumas kyla iš laisvės troškimo. Norima tarptautinių santykių, tiek asmeniškai (keliauti, mokytis), tiek versle (partnerystės). Ieškoma užsienio patirčių pritaikymo.</i></p> <p><i>Technologijos – ateitis, jos įsiskverbusios į kasdienybę ir į verslą. Nuolat ieškoma naujų galimybių, nenorima atsilikti, stovėti vietoje. Norima įrodyti, kad galim.</i></p>
Saugumas, stabilumas	<p><i>Šeima, darbas, išsilavinimas.</i></p> <p><i>Norima saugumo jausmo. Siekis būti saugiam. Neišsišokti, nerizikuoti.</i></p> <p><i>Turime savisaugos, išgyvenimo geną – tą rodo tai, kad išgyvenome tokioje kaimynystėje. Taip pat čia kalba ir apie socialinį saugumą (pensijas). Vertybė labiau būdinga vyresnei kartai – kartų lūžio momentas.</i></p>
Verslumas	<p><i>Lietuviai verslūs, neprapuola. Pavyzdys – 1000 kaimo turizmo sodybų. Niekas nesėdi ir nelaukia, kol nukris iš dangaus, bet ima ir daro, sprendžia. Lietuviški verslai veržlūs, aktyvūs, nori prasiveržti.</i></p> <p><i>Oportunizmas eina greta. Oportunizmas – siekis atpažinti galimybes ir jomis pasinaudoti. Pvz., siekis apeiti Rusijos draudimus ir įvežti lietuvišką sūrį iš Brazilijos. Ši savybė nėra itin vertinama, bet ji yra.</i></p> <p><i>Tačiau lyginant su kitomis šalimis, jaunimas nenori būti verslininkais. Nori stabilaus darbo, nenori rizikos. Egzistuoja blogas verslininkų įvaizdis – tironai, kraujasiurbiai ir t. t.</i></p>
Tikslo siekimas	<p><i>Su tikslo siekimu siejamas atkaklumas, užsispyrimas, pastovumas (krypties išlaikymas), ambicingumas.</i></p> <p><i>Gajos lietuvių liaudies patarlės: „Nemesk kelio dėl takelio“, „Lašas po lašo ir akmenį pratašo“.</i></p>
Svetingumas	<p><i>Noras parodyti, kad esame pasiturintys. Geros reputacijos siekis, kad nepagalvotų blogai. Pastovus nerimas: „O ką apie mane pagalvos, ką žmonės pasakys“. Lietuviams labai svarbu, ką pagalvos svečias, atvykėlis. Svetingumas kaip reputacija. Norime sukurti gerą reputaciją, „jeigu yra galimybės – lygis turi būti“.</i></p>
Prisitaikymas, adaptacija	<p><i>Lietuviai lankstūs, niekur neprapuola. Jie greitai susivokia aplinkoje ir prisitaiko.</i></p> <p><i>Gebėjimas adaptuotis padėjo lietuviams išlikti, išgyventi sunkiais laikais. Prisitaikymas skirtingose aplinkose. Net kolūkių sistemą privertė veikti. Lietuviai puikiai adaptavosi ES, puikiai vykdo visas direktyvas. Išvažiavę lietuviai irgi puikiai prisitaiko.</i></p>

	<i>Laikomasi pozicijos „nekelk aukštai galvos, nes neteksi“.</i>
Patriotizmas	<i>Solidarumas, susitelkimas kritinėse situacijose, vienybės raiška, pilietiškumas, Sąjūdis. Tai susiję su laisve ir sveiku nacionalizmu.</i>
Namai	<i>Namai, žemė, noras turėti savo namus, o ne nuomoti. Sėslumas kaip savybė. Gajus pasakymas – „žmogus per gyvenimą turi pastatyti namą, pasodinti medį, užauginti vaiką“.</i>
Tobulėjimas, inovacijos	<i>Būdinga jaunesniems, jaunimas skatinamas: „Jūs, vaikai, važiuokit, darykit“. Jaunimas nori augti. Vertinant pagal inovacijų lygį mes atrodome blogai, tad kyla klausimas, ar mes tuo vadovaujamės, ar norime, kad taip būtų, gal tai nėra svarbu visai visuomenei. Iš kitos pusės, Lietuva per pastaruosius dešimtmečius tik auga, viskas eina geryn.</i>
Teisingumas, sąžiningumas, dora	<i>Tiesos vertybė, „moralinis kompasas“. Pasakymas, suvokimas „taip neteisinga, nesąžininga“. Vertybę apibrėžia sąžiningumas, teisingumas, tvarka, lygybė. Turime pojūtį, kad mes esame lygūs, turime būti teisingai įvertinti. Tai yra susiję su sąžiningumu. Tado Blindos momentas. Susijęs su lygybe, kad kiekvienas turi tas pačias sąlygas. Kad visi turėtų vienodai, puolam kelti skriaudžiamus. Mažus giname, bet jei daug uždirba – reikia atimti kažkaip, mokesčiai ir pan. Negali būti per gerai ir per blogai. Teisingumas, dora gali būti susieta su katalikybe. Religija, 10 Dievo įsakymų. Tarpukariu buvo „Doros pažymėjimas“. Dora skiepijama ir šeimoje, ir mokykloje per auklėjimą: „Geriau mažiau pinigų, bet dorai“. Negatyvūs aspektai: gali būti įvairus teisingumas kiekvienam. „Gyvulių ūkio“ metafora. Vertinamas padorumas, bet gyvenime vadovaujamasi nuostata „jei reikia, apeisiu“. Dora, teisingumas yra labiau „wishful thinking“, nes realybėje „biški vagia, tai nieko“. Dora priešinga ydai, labai platus ir skirtingas suvokimas. Abstraktu.</i>
Nepalaužiamumas, atsparumas, kantrybė	<i>Lietuviai parodė, kad geba išlikti, ypač kritiniais momentais. Turi tikėjimą, kad viskas turi išsispęsti. Nepaisant visko, mes nepasiduosime, visad randame išeitį, sprendimą. Individualios vertybės nustumiamos į antrą planą ir Lietuva, lietuviybė tampa svarbi. Ši savybė kyla iš to, kad mes žinome, esame įsitikinę, kad mes teisūs.</i>

	<p>Sėslumas, atkaklumas, ryžtas. Nepalaužiamumas, kylantis iš kantrybės. Tai ir savybė, bet laikome tai vertybe. Turime išsiugdę įgūdžius, padedančius spręsti problemas.</p> <p>Gaji patarlė – „kantrybė – dorybė“.</p>
Bendruomeniškumas, priklausymas grupei, bendrystė	<p>Šiek tiek atsiribojant nuo Vilniaus, tai svarbi vertybė. Priklausyti svarbu; suvokiame save per priklausymą kažkam – šaliai, šeimai, giminei, kažkokiam ratui.</p> <p>Yra tame ir uždarumo – mes esame užsidarę nuo kitų, bet iš tiesų labai rūpinamės kaimynu, draugu.</p> <p>Visgi į bendrystę mes dar tik einame.</p>
Individualizmas	<p>Ši vertybė priešinga visuomeniškumui, labiau matoma šeimos lygmenyje. Galvoju apie save, o tada apie šeimą – už ką kovuju. Mums, lietuviams, sunku dalyvauti net kūrybinėse dirbtuvėse.</p> <p>Uždarumas, uždaros tvoros ir nuosavybė.</p> <p>Esam labai paskiri, nekovoame už idėją, bet prieš kažką susiburiame.</p> <p>Čia išlenda ir kartų skirtumas: būk kitokiu nei kiti.</p>

3 lentelė. Lietuvos gyventojų savybės

Savybė	Argumentavimas
Darbštūs	<p>Lietuviai darbštūs, patikimi darbuotojai, nėra tinginiai.</p> <p>Neturime daug pinigų, bet dirbame, sukamės, spaudžiame, tad ir namas gražus, ir stogelis.</p> <p>Lengva dirbti su lietuviais, ir tarptautinės kompanijos sako, kad „vienas lietuvis padaro tiek, kiek keli švedai“.</p>
Ūkiški, pragmatiški	<p>Sumaniai tvarkomės, niekas neprapuola. Lietuviai – taupūs, tvarkingi. Racionalūs, pasveria, pagalvoja, kokia nauda.</p> <p>Gyvenimas „pasidaryk pats“ principu: „pasidarysiu pats, pigiau gausis, viską galiu pats“.</p> <p>Dėl šios savybės mums sunku tikėti neapčiuopiamomis idėjomis. Netikime, kad gyvename gerai, nes tuoj kas nors bloga gali atsitikti.</p>

Žingeidūs, smalsūs, imlūs	<p><i>Būdingas greitas mokymasis, verslumas. Sugebėjimas perprasti naujas technologijas ir jas prisitaikyti.</i></p> <p><i>Esame „alkani“, smalsūs. Mums rūpi.</i></p> <p><i>Dėl šių savybių priimame ir technologines naujoves, ypač jaunimas lengvai prisitaiko. Esame pripratę prie pokyčių.</i></p> <p><i>Vis tik yra skirtumai tarp verslo sektorių ir regionų bei kartų: jaunesni tokie, o vyresni, regionuose – tikrai ne.</i></p>
Verslūs, apsukrūs	<p><i>Pasinaudojame galimybėmis, landomis. Verslo oportunitizmas – jei yra landa, bus panaudota. Mokame pralįsti, pasinaudoti spraga (pavyzdys – prekyba alkoholiu kitaip).</i></p> <p><i>Greit susivokiame, gebame „prasisukti“. Ieško nišų, įmetus bet kur išplauks.</i></p>
Ambicingi, ryžtingi kovingi	<p><i>Yra Napoleono kompleksas. Turime viršyti lūkestį. Esame užsispyrę, kovotojai.</i></p>
Svetingi	<p><i>Atsidavimas, lojalumas, atiduos daugiau, nei iš jo tikimasi. „50 šiltumo atspalvių“.</i></p> <p><i>Tačiau svečiams svetingi iki tam tikros ribos.</i></p>
Kuklūs, santūrūs, uždari	<p><i>Mažai giriamės, laukiame pripažinimo, bet tylime. O jei nepripažįsta, mes įsižeidžiame. Turi kiti pripažinti, pasakyti, kad mes geri. Mes kuklūs pasakyti, reikia, kad kiti pasakytų.</i></p> <p><i>Santūrumas – graži savybė. Laukiame, kol kiti pagirs. Nemokame savęs pareklamuoti. Manoma, kad mes „nejdomūs pasauliui“. Amžina pozicija: „the best kept secret“.</i></p> <p><i>Dėl to negebame burtis į partijas, visuomeninius judėjimus, sunku įtraukti į bendruomeniškus dalykus.</i></p> <p><i>Gal tai – nepilnavertiškumas. Bet einame link atvirumo, globalumo.</i></p>
Kantrūs, konservatyvūs, inertiški	<p><i>Konservatyvumas, inertiškumas gerąja prasme, pavyzdžiui, gebėjimas eiti link nepriklausomybės.</i></p> <p><i>Iš to išplaukia inertiškumas, atsargumas, nepasitikėjimas kitais, užsieniečiais. Bet kokią naująją pasitinkame skeptiškai.</i></p>
Jautrūs, emocingi	<p><i>Impulsyvūs, emocionalūs. Viskas ne racionaliai, bet emocionaliai.</i></p> <p><i>Neturime socialinio jautrumo, bet turime asmeninio. Savižudybės irgi tą parodo.</i></p>

	<p><i>Kaip ankstyvos paauglystės stadijoje: dėl bet kokio žodžio esame jautrūs, priimame tarsi mūsų tapatybei skirtą.</i></p> <p><i>Šios savybės ištaka – žema savivertė. Iš čia kyla ir garbėtroškiškumas. Nors kartais tai virsta į gerus dalykus – ryžtingumą, norą įrodyti vertę, ambicingumą, norą būti įvertintam.</i></p> <p><i>Mes reaguojame į grožį, į blogus dalykus, bandome padėti. Turime egzistencinio jautrumo, esame aplinkos stebėtojai .</i></p>
Užsispyrę	<p><i>Teigiama prasme – veiklūs. Užsispyrę, kovotojai, nepasiduodame.</i></p> <p><i>Iš to randasi inertiškumas. Sugebame eiti savo keliu, nepamesti kelio. Konservatyvumas.</i></p> <p><i>Žemaitiškas užsispyrimas, savo tiesą reikia įrodyti.</i></p>
Savikritiški	<p><i>Esame nepasitikintys, savikritiški. Ieškome ko nors neigiamo, negalime džiaugtis gyvenimu.</i></p> <p><i>Kritiškumas ir sau, ir kitiems. Pas mus blogai, kitur geriau.</i></p> <p><i>Bet iš to kyla pozityvios savybės – darbštūs, bandome išspręsti problemas, žingeidūs, veržlūs, ieškome sprendimų, nepasiduodame.</i></p>
Pavydūs	<p><i>Pavydima to, ką kaimynas turi, ką kita šalis turi. Nuolat lyginame su savimi.</i></p> <p><i>Piktdžiuga, jei kam nesiseka.</i></p>
Stačiokiški	<p><i>Stokojame diplomatijos.</i></p>